

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1937

ΙΟΑΝΝΙΝΑ 2008

Τό Δεκαπενθήμερον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἔτος Ἐνδέκατον

Ἡλια συνήθεια επιβάλλει τὸ πρῶτο αὐτὸ σημείωμα τοῦ δεκαπενθήμερου, πού εἶναι ἕνας πρωτογενεὴς χαιρετισμὸς πρὸς τοὺς συνεργάτες καὶ τοὺς φίλους τῆς «Νέας Ἑστίας», ἀλλὰ καὶ μιὰ ὑπόσχεση, μιὰ ἐξήγηση γιὰ τὴν πορεία τοῦ περιοδικοῦ. Περισσότερο ὅμως ἀπὸ κάθε ὑπόσχεση, περισσότερο ἀκόμα κι' ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ ἐπικοινωνήσω μὲ τοὺς ἀναγνώστες μας τὴ σημερινὴ ἡμέρα τῶν εὐχῶν καὶ τῶν θεημάτων ἐκδηλώσεων, — ὑπάρχουν τόσοι ἄλλοι τρόποι ἐπικοινωνίας, ἀμεσώτεροι καὶ εὐκρινέστεροι, ὅπως ἡ ἀνάγνωση ἑνὸς τραγουδιοῦ, ἑνὸς διηγήματος, μιᾶς μελέτης, κάθε λογοτεχνικῆς σελίδας, — μὲ ἀναγκάζουν νὰ κρατήσω τὴ συνήθεια αὐτὴ μιὰ εὐθύνη καὶ μιὰ ἀνησυχία: ἡ βαρεὴ εὐθύνη κ' ἡ μεγάλη ἀνησυχία πού προκαλεῖ ἡ σταθεροποίησι τῶν ἀποτελεσμάτων μιᾶς τολμηρῆς προσπάθειας. Πέρσι τέτοιον καιρὸ καὶ στὴν ἴδια θέσιν γράψαμε ὅτι ἡ «Νέα Ἑστία» ἄρχιζε ἕνα νέον ἀγῶνα, δύσκολο κ' ἐπικίνδυνο. Ἀρματωνόμαστε ὅσο μπορούσαμε καλύτερα μὲ τὴν ἀνακαίνισιν πού ἐκάναμε καὶ ξεκινάγαμε γιὰ τὴν ἐκστρατεία πού θὰ ἐξασφάλιζε περισσότερο ἔδαφος στὴ «Νέα Ἑστία», εὐρύτερο κοινόν, μεγαλύτερη ἐπίδραση. Τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα, ὅχι μόνον ἐνθαρρυντικά, ἀλλὰ σχεδὸν ἀπροσδόκητα, δὲν ἄρρησαν νάρθουν. Τὰ ἀναγγείλαμε μάλιστα ἀμέσως καὶ τὰ πανηγυρίσαμε μαζί μὲ τοὺς παλιούς καὶ τοὺς νέους ἀναγνώστες μας, πού ἐσπευσαν, ἀπὸ τὶς πρὸ μακρυνῆς ἑλληνικῆς πόλεις, πρὶν ἀπὸ τὸ πρακτορεῖο τῶν ἐφημερίδων, νὰ μᾶς κάνουν γνωστὴ τὴν κυκλοφοριακὴ ἐπιτυχία τῆς «Νέας Ἑστίας» μὲ γράμματα, μερικοὶ καὶ μὲ τηλεγραφήματα, γεμάτα ἀπὸ ἀσυγκράτητο ἐνθουσιασμό. Ἡ «Νέα Ἑστία» καὶ ἔδαφος κέρδιζε, καὶ τὸ εὐρύτερο κοινόν βρῆκε, κι' ἀπὸ περισσότερους ἐκτιμήθηκε, καὶ, φυσικά, μεγαλύτερη ἐπίδραση κατόρθωσε νάχη. Κι' ὅλ' αὐτὰ δὲν ἦταν μιὰ πρῶτη ἐντύπωση, μιὰ ζωηρὴ ἐκπληξη. Ἐμείναν ὅλο τὸ χρόνον, ὀλόκληρο τὸ 1936, καὶ σταθεροποιήθηκαν.

Εἶναι ἡ σταθεροποίησι τῶν πρῶτων ἀποτελεσμάτων τῆς προσπάθειας μας πού τόσο μὲ κάνει ν' ἀνησυχῶ. Καὶ ἀνησυχῶ ὅχι γιατί δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνη εἰς σταθερὰ κριτήρια τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Νέας Ἑστίας», πού ἀγαποῦν καὶ υποστηρίζουν ἀφοῦ πρῶτα ἐξετάσουν μὲ προσοχὴ καὶ ἐκτίμησιν. Οἱ λόγοι τῆς ἀνησυχίας μου εἶναι ἄλλοι. Καὶ θέλω νὰ πιστεύω ὅτι δὲν εἶναι

ἀδικαιολόγητοι. Ἐννοεῖται ὅτι οὔτε οἱ συνεργάτες μᾶς κοινώστηκαν οὔτ' ἐγώ. Ἀπειναντίας, ἡ ἐπικοινωνία μὲ περισσότερους ἀναγνώστες μᾶς ἔδωσε μεγαλύτερη ὄρεξιν. Ἄλλ' ὁ ἀγῶνας τῆς «Νέας Ἑστίας» δὲν εἶναι μόνον ἡ συγκέντρωσι ἐκλεκτῶν λογοτεχνικῶν ἐργασιῶν στὶς σελίδες τῆς. Δὲν εἶναι μόνον αὐτός. Εἶναι ὁ γενικώτερος ρόλος τῆς στὴν πνευματικὴ μας κίνησι, ἡ ἐπιθυμία τῆς νὰ βοηθήσῃ γιὰ τὴ θετικώτερον προσοχίαν τῶν συμπεφορότων τῶν λογοτεχνῶν μας, ἡ πρωτοβουλία τῆς γιὰ τὴν ἐπιβαλλόμενη ἀναγνώριση προσώπων καὶ προσπαθειῶν, ὅπως, λ.χ., ἡ ἀπόφασίς τῆς νὰ στήσῃ στὴν Ἀθήνα τὴν προτομὴν τοῦ Κοιστῆ Παλαμά, ἡ ἀνακίνησι μεγάλων ζητημάτων σὰν τὴν πνευματικὴ ἀρπύνη τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας. Ὅλ' αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμα εἶναι οἱ φανεροὶ κ' οἱ σκεπασμένοι στόχοι τῶν ἀγῶνων μας. Κι' ὅσο σημαντικώτερα ἀποτελέσματα δίνει ἡ προσπάθειά μας κι' ὅσο περισσότερο σταθεροποιούνται, μεγαλώνουν κι' οἱ ἀπαιτήσεις ἀπὸ τὴ «Νέα Ἑστία» κι' ἀπὸ τὸ γενικώτερον ρόλον τῆς στὴν πνευματικὴ μας ζωὴ. Κάθε ἐπιτυχία τῆς, κάθε ἀνοδὸς τῆς δημιουργεῖ ἐλπίδες στοῖς ἀναγνώστες τῆς καὶ ὑποχρεώσεις σ' ἐμᾶς. Ἄλλὰ σὲ πόσες ὑποχρεώσεις μπορούμε ν' ἀνταποκριθῶμε; Ἴδοῦ ἡ ἀνησυχία μας. Καὶ τὴ στιγμὴ αὐτὴ δὲν μπορεῖ παρὰ ἡ ἀνησυχία μας νὰ εἶναι μεγαλύτερη. Ἀρχίζουμε τὸν καινούργιον χρόνον ἔπειτ' ἀπὸ σειρά ἐπιτυχιῶν, πού δὲν κάνουν παρὰ νὰ πολλαπλασιάζουν τὶς ὑποχρεώσεις καὶ τὶς εὐθύνες μας.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

Λουίτζι Πιραντέλλο

Ὁ θάνατος τοῦ Λουίτζι Πιραντέλλο μὲ συγκίνησε ὅπως ἑνὸς φίλου. Τὸν εἶχα γνωρίσει, εἶχα ζήσει κοντὰ του στὴν Πορτογαλία ὅσες μέρες βίαστηξε ἕνα συνέδριον Διεθνῶς Κριτικῆς ὅπου ἤμαστε προσκαλεσμένοι, τὸν εἶχα ξαναδεῖ στὸ Παρίσι, στὸ διαμέρισμά μου κρατοῦσε κοντὰ στὴν Ἑτουάλ, καὶ τὸν εἶχα ἀγαπήσει.

Ἀληθινά, δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ μὴ τὸν ἀγαπήσει. Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος ἀπλός, γλυκός, σχεδὸν ντροπαλός — καὶ βαθύτατα ἀνθρώπινος. Ἄν κι' Ἰταλός, καὶ μάλιστα ὀπὸ τὴ νότια Ἰταλία, τὴ Σικελία, δὲν εἶχε καθόλου τὴν ἐκδηλωτικὴν τῶν ὁμοφύλων του. Ἦταν στοῖς ἀντίποδες ἑνὸς Μαρινέτι, π.χ., ἢ ἑνὸς Ντ' Ἀννούτσιο. Μιλοῦσε λίγο κι' ἐξωτερικευόταν ἀκόμα λιγότερο. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός τοῦ θεάτρου ἀποστρεφόνταν τὴ θεατρικότητα. Ἐμοιαζε μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τοῦ πνεύματος πού, ὅπως ὁ Γουώτερ Πίτερς, λιώνουν ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ φλόγα. Τὰ μάτια

του είχαν κάτι ἀπὸ τὸν κρυφὸ πυρετὸ καὶ τὴ συγκρατημένη θλίψη τῶν εὐγενῶν ἐκείνων Τσολεδάνων· πού ζωγράφισε ὁ Γκρέκο, ὅπως καὶ τὸ πρόσωπό του — τὸ μακρουλό, τὸ λεπτό, καὶ μὲ τὸ λευκό, σπαθῆτο ὑπογένειο — ἔμοιαζε μ' ἐκείνων τὰ πρόσωπα. Στὴν κουβέντα του δὲν ἐπιζητοῦσε νὰ θαυμάσει κι' οὔτε, πάλι, ἀφῆνε νὰ πέφτουν ἀργὰ ἀπὸ τὰ χεῖλιά του οἱ ἀφορισμοὶ ὅπως οἱ ὄριμοι καρποὶ ἀπὸ τὸ δέντρο. Μιλοῦσε μ' ἀπλότητα πού ἦταν, ὁμως, μεστὴ ἀπὸ νόηση ὅπως καὶ γεμάτη ἀπὸ θέλητρο, οἱ ιδέες πού διατύπωνε ἦταν διαυγεῖς καὶ πρωτότυπες, ὁ τόνος τῆς φωνῆς του χαμηλὸς πάντα, οἱ τρόποι του γεμάτοι ἀνεπιτήδευτη εὐγένεια, τὸ ὕψος του συναδελφικὸ κι' ἡ φιλοσοφικὴ του στάση ἦταν ἐμποτισμένη ἀπὸ μιὰ βαθειὰ συμπόνια «per questa ricerca humanità» — εἶναι ἡ φράση του — καὶ γιὰ τὴν τυφλὴ τῆς μοῖρα.

Ἡ δόξα ὅχι μόνο δὲν τὸν εἶχε μεθύσει, ἀλλ' οὔτε καὶ τοῦχε δώσει τὴν ἱκανοποίησι ἐκείνη πού ἄλλοι ἐπιδείχνουν ἢ δὲν κατορθώνουν ν' ἀποκρύνουν κάτω ἀπὸ τὴ μάσκα τῆς μετριοφροσύνης. Θὰ φανεῖ παραδοξολογία αὐτὸ πού θὰ πῶ, ἀλλὰ εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ Πιραντέλλο θεωροῦσε τὴ δόξα του βασισμένη ὡς ἓνα ἀρχετὸ σημεῖο σὲ παρεξήγησι τοῦ ἔργου του κι' ὅτι ὑπέφερε νὰ θεωρεῖται ὁ ἄνθρωπος (ὁ διάσημος ἔστω) μιᾶς φόρμουλας — τοῦ «πιραντελλισμοῦ», ὅπως ὀνομάστηκε — ὅπου τὸν φυλάκιζαν.

Τὸ πράμα χρειάζεται κάποια ἐξήγησι: Τὸ δράμα τῆς προσωπικότητος πού ὁ Πιραντέλλο εἶχε ἀνεβάσει στὴ σκηνὴ καὶ πού τὸν εἶχε κάνει πασίγνωστο, τὸ ζοῦσε παραπλήσια ὁ ἴδιος — κ' ἡ περίπτωσή του εἶναι μιὰ πραγματικὴ «πιραντελλικὴ» περίπτωσι. Ὁ ἴδιος δὲν ἀναγνώριζε τὸν ἑαυτὸ του στὸ πνευματικὸ πορτραῖτο μὲ τὸ ὅποιο τὸν εἶχε παρουσιάσει ἡ διεθνὴς κριτικὴ καὶ στὸ ὅποιο χροστοῦσε τὴ φήμη του: τὸ πορτραῖτο, δηλαδὴ, ἑνὸς συγγραφέα μὲ μεριστοφελικὴ σαρκαστικὴ ἐγκεφαλικότητι, πού ἔπαιζε στὸ θέατρο μὲ τίς ιδέες καὶ τίς καταστάσεις ὅπως ἄλλοι, στὸ μουζικ γῶλ, μὲ τὰ πιάτα, πού βιάδιζε σὰν ἀκροβάτης πάνω στὸ τεντωμένο σκοινὶ τῆς δεξιότητος καὶ πού καλλιεργοῦσε: εἰς σπουδότερο τὸ παράδοξο παρὰ τὸ βαθύ. Τὰ θεωροῦσε ἓνα πορτραῖτο πού τὸν παρμιόρφωνε. Κάτι περισσότερο: πού τὸν μίχραινε (ἠθικά). Πραγματικά, ὁ Πιραντέλλο σέβεται πάρα πολὺ τὴν Τέχνη γιὰ νὰ ἱκανοποιεῖται μὲ τὸν τίτλο τοῦ δεξιότητος, θιγόνταν στὴν ἀξιοκρέπειά του ὡς αὐστηροῦ καὶ σεμνοῦ διανοουμένου πού ἦταν, μὲ τὸ νὰ τὸν ἐμφανίζουσι στὸ κοινὸ σὰν ἓνα κλάουν τῶν ἰδεῶν, καὶ μελαγχολοῦσε πού δὲν εἶχαν ἰδεῖ στὸ ἔργο του ὅτι ἀποτελοῦσε τὴ βαθύτερη οὐσία του: τὴν πένθημη καὶ πανεμένη μαζί ἀνθρώπινη νότα του. Συγγραφέας ὁμως ὁ ἴδιος τοῦ ἔργου «Ἔτσι εἶναι ἂν ἔτσι νομίζετε», εἶχε ἀποδεχτεῖ μοιρολατρικὰ αὐτὴ τὴν παρεξήγησι καί, ὅπως ὁ ἠρωῶς του στὸν «Ἐρρικό τὸν Δ'», περιέφερε μέσα στὸ διεθνὴ σνομπισμὸ πού τὸν χειροκροτοῦσε μιὰ προσωπικότητι πού ἤξερε ὅτι δὲν ἦταν ἡ δική του. Ὡστόσο, στὶς ἰδιαίτερες κουβέντες του, στὶς κουβέντες πού κάναμε τόσο

στὴν Πορτογαλία ὅσο καὶ στὸ Παρίσι, δὲν ἔκρυβε τὸ παράπονό του γιὰ τὴν Κριτικὴ πού, φωτίζοντας ἐντονα μιὰ μόνο πλευρὰ τοῦ ἔργου του, τὴ θεατρικὴ, βύθισε ὅλο τὸ ἄλλο (τὰ μυθιστορήματα καὶ τὰ διηγήματά του, στὰ ὅποια αὐτὸς ἀπέδιδε τὴ μεγαλύτερη σημασία) στὸ σκοτάδι κι' ἔτσι κατέστρεψε τὸ ἰσοζυγίό του καὶ διέστρεψε τὸ βαθύτερό του νόημα.

Πραγματικά, τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἔργα του αὐτὰ (ὅσα δὲν εἶχαν τὴ σφραγίδα τοῦ «πιραντελλισμοῦ») δὲ βρῆκαν μεταφραστές κι' ἐκδότες κι' εἰμειναν ἄγνωστα στὸ διεθνὲς κοινόν. Γι' αὐτὸ καὶ θεωρῶ τὴ διάταξι πού ἔβριλε στὴ διαθήκη του (νὰ μὴν εἶναι στὴν κηδεῖα του παρὰ μόνο τρεῖς: ἓνα ἄλογο, ἓνας ἀμαξῶς κι' αὐτὸς) λιγότερο ὡς μετριοφροσύνη καὶ περισσότερο ὡς μιὰ ἐπιανάστασι κατὰ τῆς προσωπικότητος πού τοῦ εἶχαν ἐπιβάλει. Κι' ὡς μιὰ ἐκδίκηση ἐναντίον ὅλων ὅσων τοῦ τὴν ἐπέβαλαν ἢ τὸν θαύμαζαν ὑπὸ αὐτὴν τὴν προσωπικότητι. Ὁ Λουίτζι Πιραντέλλο θὰ θέλησε νὰ πάει πρὸς τὸ θάνατο μὲ τὸ δικό του, τὸ πραγματικὸ τοῦ πρόσωπο...

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

Ἕνας μεγάλος συγγραφέας

Ἕνας μεγάλος συγγραφέας, πεζογράφος καὶ δραματικὸς συγχρόνως, ὁ Λουίτζι Πιραντέλλο, πέθανε τὸ πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Δεκεμβρίου κι' ὁ τηλεγράφος ἔδωσε τὴ θλιβερὴν εἶδησι στὴν οἰκουμένη.

Στὴν Ἑλλάδα, τὸ ἔργο του δὲν εἶναι οὔτε τελείως γνωστὸ οὔτε τελείως ἄγνωστο. Ἀπὸ τὰ μυθιστορήματά του δὲν ἔχει μεταφραστὴ καὶ νένα κι' ἀπὸ πάμπολλα διηγήματά του, πού ἀριθμοῦν μερικὲς ἑκατοντάδες, δὲν ἔχουν μεταφραστὴ παρὰ ἐλάχιστα, μετρημένα στὰ δάχτυλα. Ἀπὸ τὰ πολυάριθμα δράματά του, τὸ ἑλληνικὸ κοινόν δὲν ἐγνώρισε στὸ θέατρο παρὰ τρία, τὸ «Ἐξή πρόσωπα ζητοῦν συγγραφέα», τὸν «Ἐρρικός Δ'» καὶ τὸ «Νὰ ντύσουμε τοὺς γυμνοὺς». Τὰ δυὸ πρῶτα εἶναι τὰ καλύτερα δραματικὰ ἔργα τοῦ Πιραντέλλο, τὸ τρίτο εἶναι ἀπὸ τὰ δευτερότερα.

Ὁ Λουίτζι Πιραντέλλο γεννήθηκε στὸ Girgenti — τὸν ἀρχαῖον Ἀκράγαντα — τὶς 28 Ἰουνίου τοῦ 1867. Στὴν ἀρχή, ὁ πατέρας του θέλησε νὰ τοῦ δώσει πρακτικὴ μόρφωσι, ἔπειτα ὁμως ἀκολούθησε τίς κλασικὰς σπουδὰς, πρῶτα στὴν πατρίδα του κ' ἔπειτα στὸ Παλέρμο, κι' ἀπὸ τὴ Σικελία πέρασε στὴ Ρώμη, ὅπου γράφηκε στὴ φιλολογικὴ σχολή τοῦ ἐκεῖ πανεπιστημίου. Τὸ 1888 πῆγε στὸ πανεπιστήμιον τοῦ Bonn, πού εἶν' ἐπάνω στὸ Ρήνο, γιὰ νὰ τελειοποιηθῇ στὴ φιλολογία, καὶ μὲ τὴ διατριβή του ἐπὶ διδασκαλίᾳ «L'arte und Lautentwicklung der Mundart von Girgenti» πῆρε τὸ δίπλωμά του ἀπὸ κείνο τὸ πανεπιστήμιον κ' ἐγινε μάλιστα καὶ λέκτορας τῆς ἰταλικῆς γλώσσας. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴ δημοσίευσε καὶ τὴν πρῶτην του ποιητικὴν συλλογὴν μὲ τὸν τίτλον «Pasqua di Gea», ὅπου ἡ ἐπίδρασι τοῦ Πολιτιανοῦ καὶ τοῦ Μεγαλοπρεποῦς εἶναι ἀρχετὰ φανε-